

X/6,6a

IGU INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE
EDVARDA KARDELJA V LJUBLJANI

ODLAGALIŠČA ODPADKOV V BLEJSKEM KOTU KOT
DEGRADACIJSKI ELEMENT TURISTIČNE POKRAJINE

mag. Dušan Plut

Ljubljana, december 1981

Inštitut za geografijo

Univerze E. Kardelja

Ljubljana, Aškerčeva 12

ODLAGALIŠČA ODPADKOV V BLEJSKEM KOTU KOT

DEGRADACIJSKI ELEMENT TURISTIČNE POKRAJINE

Naročnik: Raziskovalna skupnost Slovenije

Nosilec:

mag. Dušan Plut

Direktor:

mag. Dušan Fatur

Ljubljana, december 1981

Odlagališča odpadkov v Blejskem kotu kot degradacijski element turistične pokrajine

Vzporedno z razvojem proizvodjalnih sil se večja tudi količina odpadkov. Odlagališča odpadkov so nov antropogeni element v pokrajini s številnimi posledicami, ki so pritegnile tudi pozornost geografije. Ob pomankanju energije in osnovnih surovin postajajo odpadki pomemben, vendar še vedno zanemarjen surovinski vir.

Blejski kot predstavlja v okviru Slovenije gospodarsko razvito pokrajino z pomembno turistično vlogo, ki sloni na turistični atraktivnosti Blejskega jezera in njegove ledeniško preoblikovane okolice. Sodoben razvoj turizma zahteva čisto in zdravo okolje, saj si turist ne želi preživeti oddiha v pokrajini, ki je onesnažena. Razen čiste vode za kopanje postaja vse bolj pomembna tudi stopnja preobrazbe (onesnaženosti) celotnega Blejskega kota, saj se obiskovalci Bleda ne zadovoljujejo zgolj s kopanjem in sprehodi ob jezeru. Aktivno preživetje oddiha potaja vse bolj pogosto, daljši sprehodi pa širijo turistično področje. Divja odlagališča odpadkov v turistični pokrajini niso torej le potencialni ali dejanski onesnaževalec vode, zraka in prsti. V razviti, turistični pokrajini kvarijo tudi zunanji, estetski izgled pokrajine in ji zmanjšujejo turistično vrednost. Evidentiranje in opis posameznih nedovoljenih odlagališč smeti v Blejskem kotu je prva, vendar nujno potrebna stopnja na poti reševanja. Obenem je potrebno ugotoviti, kako vpliva sam razvoj turizma na količino in sestavo odpadkov in nastanek eventualnih novih odlagališč smeti. Brez dvoma je urejeno in stalno zbiranje, odvoz in shranjevanje vseh vrst odpadkov eden od pogojev, ki prispeva k odpravi nenadzorovanega odlaganja odpadkov.

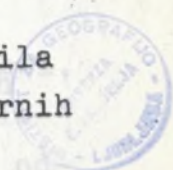
Komunalno podjetje Radovljica je zadolženo za organizacijo zbiranja, odvoza in shranjevanja komunalnih odpadkov tudi na področju Bleda z okolico (KS Bled, Ribno, Zasip, Gorje). Na vseh **po-****biralnih** mestih, ki jih je v Blejskem kotu nad 2000 (občina Radovljica: 7373) se praznijo smetnjaki enkrat tedensko, kosovni **materiall** pa po načrtu zbirajo in odpeljejo enkrat letno (v letu 1979 se kosovni material ni odvažal). Odvoz odpadnih snovi s kontejnerji se vrši na osnovi pogodbenega razmerja s komunalnimi zavezanci. V Blejskem kotu imajo organiziran odvoz smeti vsa naselja razen Poljšice, Grabč ter Spodnjih in Zgornjih Laz. Iz smetnjakov in kontejnerjev se letno iz naselij občine Radovljica odpelje okoli 52 000 m³ smeti (leta 1979), iz naselij v Blejskem kotu pa okoli 17 000 m³. Poprečje za prebivalca občine Radovljica je nad 1,5 m³ oziroma okoli 600 kg smeti na leto, v Blejskem kotu pa je to povprečje zaradi turistov nekoliko višje (1,8 m³). Količina smeti na prebivalca je velika, saj se približacelo povprečju, ki velja za ZDA, . Centralno odlagališče smeti za občino je trenutno pri Radovljici, ob cesti proti Ljubljani. Smeti se ob zbiranju ne sortira, največje količine smeti pa so pozimi (pepel) in poleti (turizem). Sezonska razporeditev turistov v Bledu je razvidna tudi iz podatka, da je po podatkih komunalnega podjetja v treh poletnih mesecih (junij, julij in avgust) iz hotelov toliko smeti, kot v vseh ostalih mesecih. Skupno odvozijo iz hotelov po izračunu letno okoli 3500 m³, kar je kar petina vseh smeti, ki jih organizirano zbirajo in odvažajo v Blejskem kotu. K temu pa je potrebno prišteti še smeti turistov, ki preživijo oddih v zasebnih turističnih sobah (Zatrnik). Brez dvoma tudi turizem prispeva precejšen delež h skupni količini smeti s področja Blejskega kota in sicer okoli 4000 - 4500 m³, oziroma približno eno četrtno vseh smeti.

S terenskim delom študentov II. stopnje geografije Filozofske fakultete iz Ljubljane v septembru 1980 in juniju 1981 smo gotovili, da je na področju Bleda in okolice kar 36 smetišč, torej veliko več kot jih bi glede na dejstvo, da ~~se~~ ^{na makro} v turistični pokrajini z organiziranim odvozom smeti. Odlagališča odpadkov so v neposredni bližini naselij, ob poteh, rečnih regovih, gramoznicah, torej ob dostopnih krajih (Karta). Največ smetišč je v bližini

Poljšice, ki nima organiziranega odvoza smeti (l. 1980), v Selu pri Bledu in ob Savi Dolinki med Zasipom in Koritnim. Največja odlagališča pa so pri Rečici, Ribnem, Zagorici (Želeče), Dolah in Bohinjski Beli. Iz lege posameznih smetišč je razvidno, da ima pravzaprav vsako naselje oziroma del naselja divje odlagališče smeti. Ob pomembnejših cestah pa so tudi zasmetene površine, kjer puščajo odpadke predvsem turisti. Na področju pojezerja je šest divjih odlagališč smeti. Čeprav ni mogoče ^{natančno} ugotoviti njihovega neposrednega vpliva na stopnjo onesnaženosti jezerske vode, je njihova lokacija toliko bolj vprašljiva, saj so bile na treh smetiščih ugotovljene manjše količine nevarne snovi, največje odlagališče v pojezerju pri Rečici pa je oddaljeno od Blejskega jezera le okoli 200 m in leži le nekaj metrov nad vodno gladino. Največ smetišč leži v nadmorski višini med 450 m in 500 m, le 7 smetišč pa v nadmorski višini nad 600 m (Tabela). Najnižje so smetišča pri Selu (420 m), je le nekaj metrov nad gladino vode Save Bohinjke. V poprečju so smetišča manjše velikosti natančno z 50 do 100 m³ smeti, ki pa so deloma že stisnjene. Smeti so nasute neenakomerno, po posameznih kupih in je težko govoriti o njihovi enotni višini. Navadno so na površini, veliki okoli 100 m², v pasovih, največjo višino pa dosežejo v gramoznicah, kjer je na manjši površini večja množina odpadkov. Največja smetišča so na površini od 500 do 1500 m², kjer je tudi nad 1000 m³ smeti, ker pa ni povsod možno ugotoviti točne višine odpadkov, so podatki glede množine odpadkov manj zanesljivi. Vsa smetišča so dostopna vsaj s traktorji ali vprežnim vozom. Večina smetišč ima dno iz nesprijetega fluvioglacialnega proda in peska, v višjih legah nad Gorjami in Zasipom pa so dna smetišč tudi iz konglomerata. Ob deževju in topljenju snega voda pronica skozi smetišča in spira škodljive in nevarne snovi do nivoja talne vode. Tri smetišča imajo dno v apnencu, torej so vsa smetišča v področju vodopropustnih kamenin, kar je seveda razumljivo, saj v Blejskem kotu praktično ni večjih vododržnih površin, z izjemo zamočvirjenega sveta ob Rečici. Z geološkega in hidrološkega vidika je Blejski kot v celoti neprimeren tudi za nadzorovano

odlaganje odpadkov. Največ smetišč je na fluvioglacialnih terasah (9), gramoznicah (8), rečnih bregovih (6) in ježah teras (6), tri smetišča so na pobočju, dva pa na aluvialni terasi ali hudourniški grapi. S hidrološkega vidika so najbolj neprimerna in škodljiva smetišča ob rečnih bregovih in hudourniških grapah, kjer je bilo opaženo neposredno spiranje v vodotoke in na aluvialnih ravninah ter gramoznicah, kjer je odstranjena prst, ki deloma zadržuje spiranje in predstavlja naravni filter.

Izraba zemljišča, kjer so danes divja odlagališča smeti je bila zelo različna. V glavnem so smetišča na kmetijsko manj primernih površinah, kot so grmičevje (11) in manj kvaliteten gozd (8) in na kmetijsko neproduktivnem zemljišču (odvoz gramoza, zamočvirjen svet), vendar jih je kljub temu osem nastalo na travniku. Smetišča so manjša, saj jih je skoraj polovica namenjena za del naselja¹⁶ oziroma posamezno naselje (8). Sedem smetišč je za dva ali tri naselij, dve smetišči sta izključno za smeti turistov, eno pa je za industrijski obrat. Samo eno odlagališče smeti in sicer pri Ribnem je dovoljeno, vendar predvsem za odlaganje gradbenega materiala, s katerim se smetišče^{oziroma gramoznica} pravzaprav zašipava. Zanimivo je, da je kar 22 smetišč nastalo v zadnjih desetih letih, kljub organiziranemu odvozu smeti, od tega pet celo v obdobju zadnjih petih let, na njih pa prevladuje kosovni material. Več kot 20 let se uporabljajo le pet smetišč, neposredno pri Bledu in Ribnem. Z dvigom življenjskega standarda in razvojem turizma, gostinstva, obrti in industrije v zadnjih devetih letih se je povečalo tudi število divjih odlagališč smeti. Po izvoru smo na 26 smetiščih našli gospodinjske odpadke, na 11 smetiščih pa gradbene. Količinsko je na smetiščih največ odpadnega gradbenega materiala, papirja, plastike, steklenic, bele tehnike, avtomobilskih delov, pločevine, organskih odpadkov, tekstila itd. Industrijski in kmetijski odpadki so v manjših količinah opaženi na sedmih smetiščih, turistični pa v večjih količinah na petih smetiščih. Tudi ob razvoju zimskega turizma (Zatrnik) je neodgovorno nastalo novo smetišče v Poključki luknji.

... je za lovacijo centralnega ...
... je tudi sporob ...

Nevarne snovi so prisotne v slabi polovici smetišč (16), največ pa je **ostankov** razpršilcev, motornega olja in biocidov. Količine škodljivih snovi so sicer manjše, vendar zaradi naravnih potez pokrajine (propustno dno melišč, bližina talne vode) toliko bolj nevarne. Ob Savi Dolinki (smetišče št. 23) so posamezni vozniki osebnih vozil in tovornjakov spuščali več litrov odpadnega olja le nekaj metrov od vodotoka, o čemer pričajo številni oljni madeži.

Kljub še vedno izredno visokemu številu divjih odlagališč smeti, ki še zlasti ne sodijo v turistično pokrajino, se je v ^{zadnjih} treh letih ⁽¹⁹⁷⁸⁻¹⁹⁸⁰⁾ na pobudo komunalne službe začela organizirana akcija za odpravo najbolj perečih divjih odlagališč odpadkov. Smetišče pri Zagorici (Karta 1) je že zasuto, deloma pa je zasutih še pet divjih smetišč. Prebivalci Blejskega kota se sicer zavedajo, da smetišča ne sodijo v pokrajino, ki sloni na turizmu, vendar tudi tu srečamo dvojno moralo. Drugače ni mogoče razlagati dejstva, da se še vedno redno uporablja kar 16 smetišč (od 36) in občasno 11. Prebivalci zlasti pogrešajo rednejši in pogostejši odvoz kosovnega materiala. V Polščici so prebivalci izvedli očiščevalno akcijo, na enem izmed smetišč pa je lastnik zemljišča sam postavil opozorilno tablo. Prebivalci se zavedajo škodljivosti sežiganja odpadkov in jih ne sežigajo, medtem ko smo ob podobni raziskavi v Beli krajini odkrili več smetišč, kjer so odpadke sežigali.

Lahko zaključimo, da smo ob podrobnem terenskem delu v Blejskem kotu evidentirali kar 36 smetišč, ki predstavljajo stalno prisotno nevarnost za človekovo okolje in zdravje ter zmanjšujejo estetsko privlačnost turistične pokrajine. Fluvioglacialna pokrajina, kjer prevladujejo nesprijeti nanosi proda in peska, bližina Blejskega jezera, možnost onesnaženja talne vode in vodotokov, kotlinska lega, zgostitev prebivalstva so poleg turistične vloge pglavitne omejitve, ki ne dovoljujejo divjih smetišč brez škodljivih posledic v okolju. Naravne in družbeno - geografske poteze Blejskega kota izključujejo možnosti za lokacijo centralnega smetišča, prav tako pa je tudi sporna lokacija občinskega smetišč

ča pri Radovljici. Skupaj z občinami Tržič in Jesenice bi bilo potrebno poiskati ustrezno lokacijo za regionalno smetišče. Podrobnejša pokrajinsko - ekološka raziskava na območju občine Tržič je podčrtala, da bi bilo najbolj varno odpadke odlagati na vodopropustnem terciarnem področju pod Dobrčo. Kljub večjim transportnim stroškom bi bilo ob ustrezni ureditvi z ekološkega vidika regionalno smetišče v terciarnem pasu najbolj primerno. Vsekakor pa je nesortirano zbiranje, odvoz in odlaganje samo prva stopnja reševanja.

Divja smetišča v Blejskem kotu je treba odpraviti. Predlagamo zasutje smetišč in ogozdovanje, saj ^{sicer} neugotovljene količine nevarnih snovi ob ustreznem zasutju ne predstavljajo večje nevarnosti za onesnaževanje talne vode. Zgolj v posameznih primerih, kjer zaradi naravnih razmer zasutje smetišča ni možno, se predlaga odvoz smeti. V prvi fazi predvsem tista, ki so v pojezerju (Rečica, Poljšica, Zg. Gorje) in postopoma ostale. Pogoji za njihovo odpravo pa je organiziran odvoz vseh vrst smeti iz vseh naselij Blejskega kota, postavitve opozorilnih tabel in ostrejša kaznovanje onesnaževalcev. Čista voda Blejskega jezera in neonesnažena pokrajina sta ob zaostrenih pogojih na turističnem trgu osnoven predpogoj za nadaljni turistični razvoj Blejskega kota.

